

Fediuk A. M. Internet Technologies in the Distance Learning of the Foreign Language

The functionality of the Internet-technologies as an unlimited information source in the distance learning of the foreign language has been disclosed in the article. The examples of the computer technologies use as well as the Internet-resources in the educational process of higher educational establishments have been introduced. The examples of effective decision of a number of didactics tasks with the use of informative resources of network the Internet have been resulted.

Key words: Internet technologies, distance learning, foreign language and information technology.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Манютіна О. І.

УДК 378.147

Л. Є. Шевніна

ПОНЯТТЯ ЖАНРОВА КОМПЕТЕНЦІЯ ТА ЖАНРОВА МАТРИЦЯ У МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ДІЛОВОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

На основі сучасних міжнародних вимог випускник ВНЗ має володіти вміннями і навичками створювати тексти різного рівня складності, які відповідають певному жанру писемного спілкування. У зв'язку з цим майбутній менеджер із туризму повинен володіти вміннями і навичками ділового писемного мовлення як одним із важливих аспектів його професійної діяльності. Ці умови роблять актуальним застосування жанрового підходу до навчання іноземного писемного мовлення., основними поняттями якого є «жанрова компетенція», «жанровий фрейм» і «жанрова матриця». Згідно з цим підходом мовлення розглядається в соціальному контексті і відповідає сучасним комунікативним потребам майбутніх менеджерів.

Використання жанрового підходу обґрунтовано в багатьох працях зарубіжних дослідників (Н. І. Колеснікова, В. А. Тиригіна, V. K. Bhatia, H. D. Brown, B. Burnette, J. Flowerdew, M. Halliday, S. Harris, F. Hermanns, G. Kress, J. M. Swales, C. Tribble). Проблема жанрової компетенції досліджувалася в лінгвістиці (В. В. Жура, В. І. Карасик, О. Б. Сиротініна), методиці навчання російської та іноземної мов (Н. І. Колеснікова, R. D. Babcock, V. M. Ressurrecció).

Незважаючи на велику кількість досліджень у вітчизняній методиці навчання іноземних мов на основі жанрового підходу досі не

досліджено. Тому метою даної статті є спроба розкрити сутність понять «жанрова компетенція», «жанровий фрейм» і «жанрова матриця» та визначити їх місце у навчанні ділового писемного мовлення.

Жанровий підхід як один із різновидів когнітивно-комунікативного підходу в методиці навчання писемного ділового спілкування передбачає визначення номенклатури необхідних жанрів писемного мовлення, послідовності методичної роботи з ними й оволодіння різними стратегіями і тактиками утворення текстів різних типів. Жанровий підхід дозволяє студентам усвідомити, з яких мотивів створюються певні тексти, як їх інтерпретувати, використовувати і самим створювати тексти відповідних жанрів.

З погляду когнітивістики «жанр – корелят, квант структурованого знання, когнітивний інструмент, який містить у собі програму дій, що допомагає редукувати складність орієнтування в комунікативному просторі з його нескінченною безліччю можливостей» [1, с. 8]. Жанр вважається дуже важливим поняттям у професійній комунікації, оскільки представники тієї або іншої спеціальності або того чи іншого дискурсивного співтовариства поділяють загальні цілі спілкування, або жанри [2, с. 305], з якими варто ознайомитися на заняттях з англійської мови для професійного спілкування.

Отже, жанр схематизує процес мовлення, акумулює в собі мовленнєві стереотипи, що історично склалися й закріпилися у певному етнічному колективі, та програмує мовне оформлення висловлення для реалізації комунікативної інтенції того мовця.

Уміння і навички моделювати професійно значущі тексти пов'язані з категорією жанрової компетенції. Володіння професійними жанрами є основою для розв'язання професійних завдань у певній професійній сфері. Це особистісний ресурс, що дозволяє особистості впевнено відчувати себе в процесі спілкування, успішно розвивати діяльнісні та творчі здібності. В процесі професійної підготовки необхідно приділяти особливу увагу жанровій компетенції як випереджувальному володінню жанрами ділового мовлення.

Визначення жанрової компетенції у вітчизняній методиці викладання іноземних мов відсутнє, хоча серед російських науковців це поняття набуває свою популярність.

На думку О. Б. Сиротініної, для багатьох професій, якщо не необхідність певного типу мовленнєвої культури, то вже необхідність певного рівня мовленнєвої, етикетної і жанрової компетенції просто обов'язкова [3, с. 7]. Багато вчених згодні з тим, що кожна людина має «жанрову компетенцію», що подібна до мовної компетенції або доповнює мовну та комунікативну компетенції, що дає змогу безпомилково пізнавати жанри й будувати відповідно до них свою мовленнєву поведінку. Однак у спробах дати єдиний теоретичний опис цього явища виникають труднощі, пов'язані насамперед з нескінченним різноманіттям жанрів. Іншим поясненням є той факт, що у науковій

літературі текстова і жанрова компетенція, як правило, інтегровані. Проте ми вважаємо, що для методики формування жанрової компетенції необхідне розведення цих понять.

У зарубіжній методиці вже зроблено окремі спроби визначення поняття жанрової компетенції. За R. D. Vabcock, жанрова компетенція – це здатність і вміння здійснювати комунікацію в спеціальній галузі національної мови. Ця компетенція містить у собі дві складові: власне жанрова компетенція і мовна компетенція [4]. У комунікативному вимірі жанрова компетенція допомагає комуніканту ідентифікувати комунікативну ситуацію і її контекст, учасників ситуації і відносини між ними, визначити мету інтеракції [5].

Н. І. Колесникова, розглядаючи жанрову компетенцію у науковій сфері спілкування, визначає її як «сформоване уявлення про різноманіття видів та різновидів наукових жанрів, що зумовлені їх цільовим та функціональним призначенням; здатність до моделювання наукових текстів різних жанрів (вміння обрати жанр відповідно до комунікативної ситуації, подати його відповідно до соціально ухваленої моделі, що реалізована адекватними мовними конструкціями та стилістичними засобами)» [6, с. 124 – 125].

Погоджуючись з думкою зарубіжних методистів, ми розширюємо дане ними тлумачення і визначаємо жанрову компетенцію як знання студентами комунікативних цілей, макроструктур і мовних особливостей текстів певних жанрів, характерних для даної підмови й уміння продукувати власні. Вона вимагає від студентів немовного вищу вміння дотримуватися таких комунікативних норм: об'єктивне відображення змісту соціальної ситуації, знання відповідності між складом інформації та типом висловлення, використання розмовних формул (сталих зворотів, словосполучень, мовленнєвих зразків), термінів.

У навчанні менеджерів ділового писемного мовлення жанрова компетенція стає найважливішим компонентом, ключовою ланкою професійної комунікативної компетенції.

У формуванні жанрової компетенції студентів необхідно враховувати те, що у свідомості носія мови мовленнєві жанри присутні у вигляді фреймів, сценаріїв, що є спрямуванням до дії в професійній ситуації спілкування.

У когнітології жанровий стереотип, або жанровий фрейм, – це форма існування мовленнєвих жанрів у свідомості. Саме жанровий фрейм визначає здійснення, оформлення й порядок мовленнєвих подій, використовує модель породження мовлення, що відповідає конкретній ситуації спілкування і продиктована нею.

В основі жанрового фрейму лежить певний інваріантний набір текстової структури, загальної для текстів певного жанру, що не залежить від мови, який ми називаємо жанровою матрицею. За В. А. Тиригіною жанр – це «вікно, крізь яке ми сприймаємо світ, матриці

особливого роду, усередині яких ми організуємо нашу мову. Матриці самі по собі значущі, вони несуть інформацію про сфери людської діяльності, про обмеження комунікативної ситуації за параметрами адресата й адресанта, їх відносини, певного ракурсу в поданні повідомлення і стратегічної комунікативної мети» [7, с. 8].

Жанрові матриці – нове покоління опор. Вони надзвичайно місткі. Безумовним позитивом матриць є також і те, що вони легко «стикуються» з проблемним навчанням і, крім того, передбачають самостійну роботу студентів з ними.

Опори мають усі ознаки фрейму: каркас у вигляді рами, що поділена на сектори; фокус – тема, що актуалізована у центрі каркасу; слоти – порожні сектори, що заповнюються конкретним змістом теми (малюнками, міні-текстами). Ця опора дає можливість розгортати відповідь за сценарієм, кроки якого визначені назвою слот. Отже, ці опори являють собою візуалізацію фрейму-оповідання (діалогу). Розпочинаючи продукування текстів різних жанрів і тримаючи в пам'яті певну схему, а також стратегії та тактики їх побудови, студент успішно заповнює порожні місця (слоти) цієї матриці інформацією і, спираючись на них, продукує власні тексти.

Ці графічні організатори жанрові матриці) є візуальними способами репрезентації жанрів і їх мовного наповнення. Вони дають змогу наочно представити інформацію щодо жанрового фрейму, опанувати мовні одиниці, жанрові канони та стратегії і тактики побудови текстів різних жанрів професійної сфери, що розглядається. За допомогою графічних організаторів у рамках загальних канонів студенти покроково створюють свою власну модель жанрового фрейму.

Викладене вище дає нам змогу зробити висновок, що поняття жанрова компетенція та жанрова матриця є найактуальнішими поняттями у методиці навчання ділового писемного мовлення студентів немовних ВНЗ.

Перспективи подальшого розвитку полягають у розробці методиці формування жанрової компетенції у різних видах мовленнєвої діяльності.

Список використаної літератури

- 1. Тырыгина В. А.** Проблема жанра в массово-информационном дискурсе : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / В. А. Тырыгина. – М., 2008. – 46 с.
- 2. Flowerdew J.** An educational, or process approach to teaching professional genres / J. Flowerdew // *ELT Journal*. – 1993. – Vol. 47 / 4. – P. 305 – 316.
- 3. Сиротинина О. Б.** Типы речевых культур в профессиональной деятельности человека / О. Б. Сиротинина // *Язык и власть : межвуз. сб.* – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 2003. – С. 6 – 10.
- 4. Babcock R. D.** The Language-based Communication Zones Models: Development, Competences and Adjustment Patterns [Електронний ресурс] /

R. D Babcock, B. Du-Babcock // Proceedings of The Association for Business Communication 7th Asia-Pacific Conference, 27–31 March, 2007. – Copyright 2007, Association for Business Communication. – Режим доступу: <http://www.businesscommunication.org/conventions/Proceedings/2007/HongKong/03ABCAsiaPac07.pdf>. **5. Ressorrecció V. M.** The Acquisition of Translation Competence through Textual Genre [Електронний ресурс] / V. M. Ressorrecció, P. E. Piorno, I. G. Izquierdo // Copyright Translation Journal and the Authors. – 2008. – Режим доступу: <http://translationjournal.net/journal/46competence.htm>. **6. Колесникова Н. И.** Лингводидактическая концепция формирования жанровой компетенции учащихся в системе непрерывного языкового образования / Н. И. Колесникова. – М.: Флинта, Наука, 2009. – 408 с. **7. Тырыгина В. А.** Проблема жанра в массово-информационном дискурсе: автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / В. А. Тырыгина. – М., 2008. – 46 с.

Шевніна Л. Є. Поняття жанрова компетенція та жанрова матриця у методиці навчання ділового писемного мовлення студентів немовних спеціальностей

В статті розглядається жанровий підхід як різновид когнітивно-комунікативного підходу та обґрунтовується доцільність його використання у методиці навчання англійського ділового писемного мовлення студентів немовних ВНЗ. Розглядаються такі поняття жанрового підходу як жанр, жанровий фрейм, жанрова матриця та жанрова компетенція. Надається визначення цих понять та визначається їх місце у методиці навчання ділового писемного мовлення.

Ключові слова: жанровий підхід, жанрова матриця, жанрова компетенція, жанровий фрейм.

Шевнина Л. Е. Понятия жанровая компетенция и жанровая матрица в методике обучения деловой письменной речи студентов неязыковых специальностей

В статье рассматривается жанровый подход как разновидность когнитивно-коммуникативного подхода и обосновывается целесообразность его использования в методике обучения деловой письменной речи студентов неязыковых ВУЗов. Рассматриваются такие понятия жанрового подхода как жанр, жанровый фрейм, жанровая матрица и жанровая компетенция. Приводятся определения данных понятий и определяется их место в методике обучения деловой письменной речи.

Ключевые слова: жанровый подход, жанровая матрица, жанровая компетенция, жанровый фрейм.

Shevnina L. Ye. The Concepts Genre Competence and Genre Matrix in the Methodology of Teaching Business Writing to the Students of Non-philological Specialities

The article deals with the genre approach as a variant of cognitive-communicative approach and the suitability of its usage in teaching business English writing is proved. The concepts of genre, genre frame, genre competence and genre matrix are considered. The definitions of these concepts are given and their place in the methodology of teaching business writing is defined.

Key words: genre approach, genre matrix, genre competence, genre frame.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – к. пед. н., доц. Барабанова Г. В.